

Təsdiq edirəm

Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e.

 dos. Zaur Məmmədov
"12" fevral 2026-cı il

Fənn sillabusu:
(işçi tədris proqramı)

İxtisas: 6007010 "Zoomühəndislik"

Fakültə: "Baytarlıq"

Kafedra: "Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri"

I.Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: "Maldarlığın əsasları" Proqram Lenkeran Dövlət Universitetinin Elmi Şurasının 08.04.2024 – cü il 05 sayılı qərarı ilə qrif verilmişdir

Kodu: İPF-B18

Tədris ili: (2025/2026)

Semestr: II(yaz)

Tədris yükü: Cəmi:150 saat. Auditoriyadan kənar 105. Auditoriya saati 45 saat.
(30 müəhazirə;15 saat laboratoriya)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 5

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı,soyadı,elmi dərəcəsi və elmi adı:

Mühazirə:Dosent: Abdullayev Mirfəzil Qafar oğlu.

Laboratoriya:Dosent: Qarayev Vəli Xanbaba oğlu.

Məsləhət günləri və saati: I gün 14¹⁰ - 16¹⁰

Kafedranın ünvanı: Lenkeran şəhər Füzuli küç.70, LDU – nun 1 saylı tədris binası

E-mail ünvanı: m.fag0408@gmail.ru

III.Tövsiyyə olunan dərslik, dərs və vəsaiti metodik vəsaitlər:

1."Azərbaycanda heyvandarlığın inkişafı və qarşıda duran vəzifələr" Bakı,2021 KT Nazirliyi

2.Abbasov Suliddin . Məmmədov Səbuhi . Maldarlığın əsasları və südçülük – Bakı 2019

3.Abbasov Suliddin, Ramiq Abbasov- Heyvandarlıqda biotexnoloji üsulların tətbiqi - Bakı 2015

4.Abbasov Suliddin, - Maldarlıqda damazlıq naxırın yaradılması metodikası - Gəncə 2021

5.Abbasov İsmət. - Azərbaycan və dünya ölkələrinin kənd təsərrüfatı. Bakı, 2013.

IV.Prerekvizitlər:Fənnin tədrisi üçün öncədən mikrobiologiya , immunologiya, virusologiya fənninin tədrisi vacibdir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərində tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi:

Maldarlığın əsasları fənni heyvandarlığın əsas sahələrindən biri olmaqla, əhalini yüksək keyfiyyətli ərzaq məhsulları (süd, süd məhsulları, mal əti və s.) istehsalı və yüngül sənayeni xammal məmulatı ilə təmin etməyə imkan verir. Bundan başqa bitkiçilik sahəsini üzvü kübrə və tibb sahəsi üçün xammal istehsal edir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər:Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu

halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələr bilikli 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dır. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal - tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir
- 9 bal - tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açır.
- 8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal - tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir.
- 6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal - tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal - tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal - suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Fənn üzrə cari və aralıq qiymətləndirmənin ümumi nəticəsinə görə tələbənin bilikli yekun olaraq aşağıdakı kimi qiymətləndirilir

Bal aralığı (göstərilən ballar daxil olmaqla)	Hərflə işarəsi	Sözlə yazılışı
91-100 bal	A	əla
81-90 bal	B	çox yaxşı
71-80 bal	C	yaxşı
61-70 bal	D	kafi
51-60 bal	E	qənaətbəxş
51-baldan aşağı	F	qeyri-kafi

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə-30 saat, laboratoriya-15 saat. Cəmi 45- saat.

№	Mühazirə mövzularının məzmunu	Saat	Tarix
		Mühazirə	
1	2	3	4
1.	Mövzu 1. Ölkəmizdə maldarlığın inkişaf tarixi və müasir vəziyyəti PLAN: 1. Heyvandarlıqda mövcud vəziyyət 2. Respublikamızda heyvandarlığın xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti. 3. Respublikasında heyvandarlığın inkişaf etdirilməsində elmin rolu 4. Ölkəmizdə maldarlığın inkişaf tarixi Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	

2.	<p>Mövzu2.Maldarlıq, qara mal cinsləri, bioloji xüsusiyyətləri,xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Qaramalın bioloji xüsusiyyətləri 2. Südlük inəklərin laktasiya müddəti 3. Qaramal cinsləri 4. Südlük istiqamətli qaramal cinsləri 5. İkili məhsuldar cinslər 6. Ətlik istiqamətli qaramal cinsləri. <p>Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]</p>	2	
3.	<p>Mövzu 3:Ontogenez və ya qaramalın fərdi inkişafının təkamülü. (ontogenez).</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ontogenez və ya qaramalın fərdi inkişafının təkamülü 2. Böyümə və inkişafın öyrənilmə üsulları. 3. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının fərdi inkişafının idarə edilməsi. <p>Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]</p>	2	
4.	<p>Mövzu.4:Qaramalın konstitusiyası, eksteryeri və interyeri xüsusiyyətlərinin təhlili.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Konstitusiyaya haqqında. 2. Heyvanlarda eksteryerin qiymətləndirilməsi 3. Heyvanlarda interyere görə qiymətləndirilmə. <p>Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]</p>	2	
5.	<p>Mövzu 5: Qaramalın süd məhsuldarlığı. Süd məhsuldarlığına təsir göstərən amillər</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Qaramalın süd məhsuldarlığı. Süd məhsuldarlığına təsir göstərən amillər 2. Südün keyfiyyət göstəriciləri və onlara təsir göstərən amillər. <p>Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]</p>	2	
6.	<p>Mövzu 6. Süd məhsuldarlığı haqqında anlayış, yelinin quruluşu, südün əmələ gəlməsi və sağılmasının fizioloji əsasları.</p> <p>Plan :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Heyvanlarda süd formalaşması prosesi 2. Südün tərkibi və onun qidalılıq dəyəri 3. Yelinin və süd vəzilərinin quruluşu 4. Südün əmələ gəlməsinin və sağılmasının fizioloji əsasları 5. Süd istehsalı prosesi. Laktasiya dövrü 6. Sağımın gigiyenası, südün keyfiyyətinə nəzarət <p>Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]</p>	2	
7.	<p>Mövzu 7: Ətlik maldarlıqda mal əti istehsalının texnologiyası</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ətlik maldarlıqda mal əti istehsalı texnologiyası 2. Ət məhsuldarlığına görə heyvanların qiymətləndirilməsi 3. Yemləndirmə səviyyəsi və tipi 4. Cavanların bəslənməsi və böyüdülməsi 5. Ətlik malın bordaqda və otlaqda kökəldilməsi və böyüdülməsi. <p>Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]</p>	2	
8.	<p>Mövzu 8: Sağım qaydalarının zootexniki tələblərə uyğun təşkili və südlük istiqamətli komplekslərdə sağımın xüsusiyyətləri.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Sağım qaydalarının zootexniki tələblərə uyğun təşkili-əl ilə sağım. 2.Südlük istiqamətli komplekslərdə tətbiq edilən sağım dəzgahları. <p>Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]</p>	2	

9.	Mövzu 9: Südlük maldarlıqda mal eti istehsalının texnologiyası Plan: 1. Südlük istiqamətli cinslər 2. Südlük maldarlıqda mal eti istehsalı texnologiyası 3. Cinslərin südlük və ətlik məhsuldarlıq keyfiyyətləri 4. Südlük maldarlıqda yüksək ətlik keyfiyyətə malik cinslər Mənbe: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
10.	Mövzu 10: Zebunövlü südlük hibrid və südlük-ətlik cinslər Plan: 1.Zebunövlü südlük hibrid cinslər. 2.Qarışıq məhsuldar cinslər. Mənbe: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
11.	Mövzu 11: Naxırın doğub töreməsinin zootexniki əsasları. Plan: 1. Naxırın töreməsinin təşkil 2. Doğumlararası tsikl və onun növləri: boğazlıq, servis dövrü, laktasiya, qurutma dövrü 3. Naxırın quruluşu. 4. Boğaz inəklərə qulluq və doğumun aparılması . 5. Naxırın doğub – töreməsinin əsas göstəriciləri. Mənbe: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
12.	Mövzu 12: Qaramalın boğazlıq müddəti və doğumun planlaşdırılması. Plan: 1.Qaramalda boğazlıq müddəti 2.Buzovun doğulmasından sonra görülən işlər. 3.Südlük və ətlik maldarlıqla buzovların bəslənməsi. 4.Buzovların xəstəliklərinin qarşısının alınmasında zootexniki tədbirlər. 5.Cavanların bəslənməsinin planlaşdırılması. Mənbe: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
13.	Mövzu 13: Maldarlıqda ağız südünün tərkibi fiziki kimyəvi xassələri Plan: 1.Ağız südünün tərkibi fiziki kimyəvi xassələri. 2.Ağız südünün keyfiyyətinə təsir edən amillər. 3.Buzovlara ağız südünün içirilməsi üsulları. Mənbe: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
14.	Mövzu 14: Dünya maldarlığında elmi – texniki tərəqqinin istiqamətləri və müxtəlif formalı təsərrüfatlarda maldarlığın gələcək inkişafı. Plan: 1.Respublikada yetişdirilən qaramal cinslərinin dünya genefondundan istifadə etməklə yaxşılaşdırılması. 2.Kəndli – fermer təsərrüfatlarda yerli şəraitə davamlı mal qruplarının yetişdirilməsi. 3.Ölkəmizdə heyvandarlığın inkişaf tarixi Mənbe: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
15.	Mövzu 15: Heyvandarlıqda biotexnoloji üsullar:Embrion köçürmə -Süni Mayalama Plan: 1.Donor heyvanlar 2. Resipient heyvanlar 3.İnəklərin suni mayalanması:-servikal və rekto-servikal üsulla mayalama 4.Vaqina güzgüsü,üsulla mayalama	2	

Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]		
	Cəmi:	30 saat

Laboratoriya – praktiki məşğələlər.

No	Keçirilən laboratoriya işlərinin mövzuları.	Laborat.	Tarix
1	2	3	4
1	Mövzu1: Ölkəmizdə maldarlığın inkişaf tarixi və müasir vəziyyəti.	2	
2	Mövzu2: Maldarlıq, qara mal cinsləri, bioloji xüsusiyyətləri, xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti.	2	
3	Mövzu 3: Qaramalın konstitusiyası, eksteryeri və interyeri xüsusiyyətlərinin təhlili.	2	
4	Mövzu 4: Qaramalın süd məhsuldarlığı. Süd məhsuldarlığına təsir göstərən amillər.	2	
5	Mövzu 5: Süd məhsuldarlığı haqqında anlayış, yelinin quruluşu, südün eməlgə gəlməsi və sağılmasının fizioloji əsasları.	2	
6	Mövzu 6: Ətilik maldarlığında mal eti istehsalının texnologiyası	2	
7	Mövzu 7: Qaramalın boğazlıq müddəti və doğumun planlaşdırılması.	2	
8	Mövzu 8: Dünya maldarlığında elmi – texniki tərəqqinin istiqamətləri və müxtəlif formalı təsərrüfatlarda maldarlığın gələcək inkişafı.	1	
	Cəmi:	15 s.	

XI.Fənn üzrə tələblər:

Qaramalın əcdadı, əhliləşdirilməsi, zooloji, təsərrüfat və yaşına görə təsnifat. Bioloji xüsusiyyətləri, böyümə və inkişafı, cinsləri, məhsuldarlıq istiqamətləri, konstitusiya, eksteryer və interyerin qiymətləndirilməsi. Seçmə və taylaşdırılması, təmizlikdə yetişdirilməsi və çarpazlaşdırılması üsulları, xətlərin və ailələrin yaranması, idman və digər istiqamətdə bəslənməsi, sənaye komplekslərində malın saxlanma xüsusiyyətləri. Sexlər, südaxın sex üsulunda mal yer. Sexlərin strukturu.

XII. Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- mühazirə, seminar, praktiki tapşırıqlar;
- təqdimatlar, müzakirələr;
- müstəqil iş/araşdırma (məsələn, praktiki nümunələrlə iş);
- problemlərlə əsaslanan tədris;
- sahə işləri;
- qrup qiymətləndirilməsi;

Təhsildə nəzəriyyə və praktiki təlim arasında tarazlıq gözlənilməlidir. Əsas diqqət əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına uyğun olaraq praktiki bacarıqların gücləndirilməsinə yetirilməlidir.

XIII.Fənn üzrə təlim nəticələri:

- Qaramalın əcdadı, mənşəli, əhliləşdirilmə ocaqları, bioloji xüsusiyyəti, məhsuldarlıq istiqamətləri, yerli və gətirilən qaramal cinslərin tərkibini bilmək.
- Qaramalın zooloji, təsərrüfat və yaşına görə təsnifatını bilmək və rayonlaşdırmada tətbiq etmək.
- Qaramalın filogenezi, ontogenezi, böyümə və inkişafının mərhələlərini bilmək.
- Qaramalın konstitusiya tipini, eksteryer və interyerin düzgün qiymətləndirilməsini bacarmaq.
- Maldarlıqda təmizlikdə yetişdirilmə, çarpazlaşdırılma və hibridləşdirmə üsullarından təsərrüfatlarda geniş istifadə etmək qabiliyyətinə malik olmaq.
- Maldarlıqda seleksiya işini aparmaq, seçmə və taylaşdırılmanı düzgün təşkil etmək, xətlərin və ailələrin yaranmasını təşkil etmək.

XIV. Tələbələr in fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XV: I. Kollokvium sualları:

1. Heyvandarlıqda mövcud vəziyyət
2. Azərbaycan Respublikasında heyvandarlığın xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti.
3. Azərbaycan Respublikasında heyvandarlığın inkişaf etdirilməsində elmin rolu
4. Azərbaycan Respublikasında maldarlığın inkişaf tarixi.
5. Südlük inəklərin laktasiya müddəti
6. Qaramal cinsləri
7. Südlük istiqamətli qaramal cinsləri
8. İkili məhsuldar cinslər
9. Ətlik istiqamətli qaramal cinsləri.
10. Ontogenez və ya qaramalın fərdi inkişafının təkamülü

II. Kollokvium sualları:

1. Böyümə və inkişafın öyrənilmə üsulları.
2. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının fərdi inkişafının idarə edilməsi.
3. Heyvanlarda konstitusiya haqqında.
4. Heyvanlarda eksteryerin qiymətləndirilməsi
5. Heyvanlarda interyerə görə qiymətləndirilmə.
6. Qaramalın süd məhsuldarlığı.
7. Süd məhsuldarlığına təsir göstərən amillər.
8. Ətlik maldarlıqda mal əti istehsalı texnologiyası
9. Ət məhsuldarlığına görə heyvanların qiymətləndirilməsi
10. Cavanların bəslənməsi və böyüdülməsi

XVI. İmtahan sualları:

1. Heyvandarlıqda mövcud vəziyyət
2. Azərbaycan Respublikasında heyvandarlığın xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti.
3. Azərbaycan Respublikasında heyvandarlığın inkişaf etdirilməsində elmin rolu
4. Azərbaycan Respublikasında maldarlığın inkişaf tarixi.
5. Südlük inəklərin laktasiya müddəti
6. Qaramal cinsləri
7. Südlük istiqamətli qaramal cinsləri
8. İkili məhsuldar cinslər
9. Ətlik istiqamətli qaramal cinsləri.
10. Ontogenez və ya qaramalın fərdi inkişafının təkamülü
11. Böyümə və inkişafın öyrənilmə üsulları.
12. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının fərdi inkişafının idarə edilməsi.
13. Heyvanlarda konstitusiya haqqında.
14. Heyvanlarda eksteryerin qiymətləndirilməsi
15. Heyvanlarda interyerə görə qiymətləndirilmə.
16. Qaramalın süd məhsuldarlığı.
17. Süd məhsuldarlığına təsir göstərən amillər.
18. Ətlik maldarlıqda mal əti istehsalı texnologiyası
19. Ət məhsuldarlığına görə heyvanların qiymətləndirilməsi
20. Cavanların bəslənməsi və böyüdülməsi
21. Ətlik malın bordaqda və otlaqda kökəldilməsi və böyüdülməsi
22. Qaramalın ət məhsuldarlığı.
23. Ət məhsuldarlığına təsir edən amillər.
24. Sağım qaydalarının zootexniki tələblərə uyğun təşkili-əl ilə sağım.
25. Südlük istiqamətli komplekslərdə tətbiq edilən sağım dəzgahları.

26. Südlük istiqamətli cinslər
27. Südlük maldarlıqda mal eti istehsalı texnologiyası
28. Cinslərin südlük və etlik məhsuldarlıq keyfiyyətləri
29. Südlük maldarlıqda yüksək etlik keyfiyyətə malik cinslər.
30. Zebunövlü südlük hibrid cinslər.
31. Qarışıq məhsuldar cinslər. Naxırın törəməsinin təşkili.
32. Naxırın quruluşu.
33. Boğaz inəklərə qulluq və doğumun aparılması.
34. Naxırın doğub – törəməsinin əsas göstəriciləri.
35. Ağız südünün tərkibi fiziki kimyəvi xassələri.
36. Ağız südünün keyfiyyətinə təsir edən amillər.
37. Buzovlara ağız südünün içirilməsi üsulları.
38. Qaramalda boğazlıq müddəti
39. Buzovun doğulmasından sonra görülən işlər
40. Respublikada yetişdirilən qaramal cinslərinin dünya genefondundan istifadə etməklə yaxşılaşdırılması.
41. Kəndli – fermer təsərrüfatlarda yerli şəraitə davamlı mal qruplarının yetişdirilməsi.
42. Heyvandarlıqda biotexnoloji üsullar:- Embrion köçürmə
43. Donor və resipient heyvanlar
44. İnəklərin suni mayalanması:-servikal və rekto-servikal üsulla mayalama.
45. Vagina güzgüsü, üsulla mayalama.

“Maldarlığın əsasları” fənninin sillabusu 6007010 “Zoomühəndislik” ixtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus “Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri” kafedrasında müzakirə edilərək təsdiq olunmuşdur. (13 fevral 2026 -cı il protokol № 11)

Fənn müəllimi: dos. M.Q. Abdullayev

Kafedra müdiri: dos. R.M. Bilalov